

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
на основі здобутого ОКР Молодший спеціаліст
за спеціальністю 012 Дошкільна освіта**

Розглянута на засіданні
приймальної комісії
« 28 » лютого 2020 року
Протокол № 5

Суми – 2020

Програма фахового вступного випробування з Вікової психології та педагогіки дошкільної освіти для вступу на навчання для здобуття ступеня Бакалавра на основі здобутого ОКР Молодший спеціаліст за спеціальністю 012 Дошкільна освіта на 1 курс зі скороченим терміном навчання 2 роки і на 3 курс з нормативним терміном навчання 2 роки.

Ухвалена на засіданні кафедри дошкільної і початкової освіти

Протокол № 8 від 27 лютого 2020 року

Завідувач кафедри дошкільної і початкової освіти

_____ Н. М. Павлущенко

Голова фахової атестаційної комісії

_____ В. Г. Бутенко

ЗМІСТ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ.....	5
2.1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ.....	5
2.2. ІСТОРІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	7
2.3. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА.....	8
3. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ.....	11
3.1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ	11
3.2. ІСТОРІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	12
3.3. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА	12
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	13
5. ЛІТЕРАТУРА.....	14

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фахове вступне випробування з «Вікової психології та педагогіки дошкільної освіти» передбачає виявлення рівня сформованості професійної компетентності випускників ОКР Молодший спеціаліст у відповідності до Державних стандартів вищої освіти, з метою конкурсного відбору вступників на навчання для здобуття ступеня Бакалавра за спеціальністю 012 Дошкільна освіта на 1 курс (зі скороченим терміном навчання 2 роки) і на 3 курс (з нормативним терміном навчання 2 роки).

Формою фахового вступного випробування встановлено усний іспит з питань екзаменаційного білету.

Програма фахового вступного випробування з «Вікової психології та педагогіки дошкільної освіти» розроблена на основі Типових навчальних програм підготовки фахівців дошкільної освіти ступеня Бакалавр і охоплює ряд психолого-педагогічних дисциплін: «Вікова психологія», «Історія дошкільної педагогіки», «Дошкільна педагогіка». На підставі програми складаються екзаменаційні білети (30 білетів), кожен з яких має 2 питання. Абітурієнту відводиться час на підготовку по питанням білету – 25 хвилин і пропонується 10 хвилин на відповідь.

Відповіді абітурієнтів мають показати знання про: основи законів і закономірностей освітнього процесу, способи його організації, фактори розвитку особистості тощо; структурні компоненти, принципи, форми, методи, види і засоби організації освітнього процесу в сучасному закладі дошкільної освіти; значення дошкільного дитинства для становлення особистості дитини; становлення і розвиток ідей дошкільної педагогіки, поглядів зарубіжних і вітчизняних педагогів, діячів дошкільної освіти; особливості розвитку дітей раннього та дошкільного віку; шляхи здійснення гуманізації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти; особливості індивідуально-диференційованого підходу в освітньому процесі.

Вступник має оперувати дефініціями: дошкільна педагогіка, навчання, виховання, розвиток, освіта, принципи навчання, методи, засоби, прийоми навчання, форми організації життєдіяльності дітей дошкільного віку, гра, види діяльності, вікова періодизація, принципи і методи виховання, напрями і форми виховання. При аналізі питання абітурієнт повинен уміти: аналізувати, систематизувати освітні проблеми; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки педагогічних явищ; наводити приклади, обґрунтовувати власну позицію.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

2.1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

1. Характеристика провідного виду діяльності дитини від народження до 6 (7) років.

Безпосередньо-емоційне спілкування. Предметно маніпулятивна гра. Сюжетно-рольова гра.

2. Розвиток сенсорно-перцептивної сфери дітей раннього та дошкільного віку.

Початковий етап у сенсорно-перцептивному розвитку дитини. Особливості сенсорно-перцептивного розвитку дитини раннього віку. Сенсорно-перцептивний розвиток дитини від 3 до 7 р. Формування сенсорних еталонів у процесі орієнтувальних дій. Розвиток спостереження – цілеспрямованого сприймання. Розвиток різних видів сприймання дитини від народження до 7 років.

3. Розвиток емоцій дітей у ранньому та дошкільному віці.

Особливості емоційного розвитку у немовлячому віці. Емоційний розвиток у ранньому дитинстві. Емоційний розвиток у віці 3-7 років. Характеристика етичних почуттів дошкільника. Розлади емоційної сфери дошкільників.

4. Спілкування і спільна діяльність дитини дошкільного віку з однолітками.

Особливості спілкування і спільної діяльності дошкільника з однолітками та їх роль у його психічному розвитку. Порівняння спілкування дитини з дорослим та з однолітком. Вплив спілкування з однолітком на психічний розвиток дошкільника. Розвиток спілкування і спільної діяльності з однолітками у дошкільному віці. Емоційно-практична форма спілкування немовлят. Ситуативно-ділова форма спілкування дошкільників. Позаситуативно-ділова форма спілкування дошкільників. Вплив групи закладу дошкільної освіти на психічний і особистісний розвиток дитини.

5. Нормативні показники та активізація сюжетно-рольової гри у дошкільному віці.

Рівні розвитку сюжетно-рольової гри у дошкільника. Формування передумов рольової гри. Прийоми активізації сюжетно-рольової гри. Організація сюжетно-рольової гри.

6. Воля та система мотивів у ранньому та дошкільному віці.

Розвиток передумов волі у немовляти та у дитини раннього віку. Розвиток волі у дошкільному віці. Виникнення системи мотивації, підпорядкування мотивів. Психолого-педагогічні умови розвитку волі.

7. Розвиток мовлення дитини дошкільного віку.

Усвідомлення мовлення дошкільниками та підготовка до навчання грамоті. Розвиток словесної творчості старших дошкільників. Складання

дошкільниками казок та оповідань. Особливості римування в дошкільному віці.

8. Психологічні особливості дитячої праці.

Елементи трудової діяльності в ранньому дитинстві. Значення трудової діяльності дошкільника та розвиток її структури. Трудова діяльність дошкільника як передумова професійного самовизначення. Взаємозв'язок трудової діяльності та гри дошкільника. Розвиток компонентів структури трудової діяльності дошкільника. Оволодіння дошкільником новими видами й формами праці. Розвиток співпраці дошкільника з однолітками.

9. Психологічні особливості конструктивної діяльності дітей раннього та дошкільного віку.

Конструктивна діяльність у дошкільному віці. Конструювання-зображення і будівництво для гри. Роль дорослого в організації конструктивної діяльності дітей раннього та дошкільного віку.

10. Психологічні особливості організації самостійної ігрової діяльності дітей дошкільного віку.

Вимоги до організації самостійних ігор дітей в умовах групової кімнати. Особливості організації самостійної ігрової діяльності дошкільників на свіжому повітрі. Роль вихователя в організації самостійних ігор дітей дошкільного віку.

11. Становлення свідомості дитини старшого дошкільного віку.

Розвиток самосвідомості дитини старшого дошкільного віку. Психолого-педагогічні умови розвитку самосвідомості. Роль оцінки дорослого у становленні особистості дитини старшого дошкільного віку. Виховання гуманних почуттів у старшому дошкільному віці.

12. Етичний розвиток у ранньому та дошкільному віці.

Етичний розвиток у ранньому дитинстві. Розвиток моральної свідомості дитини 3–7 років. Перехід від зовні зумовленої моральної поведінки до свідомої. Психолого-педагогічні умови формування етичної свідомості та поведінки дитини дошкільного віку.

13. Розвиток творчих здібностей у дошкільному віці.

Поняття «творчих здібностей». Умови та психологічні чинники розвитку творчих здібностей. Особливості роботи з творчо обдарованими дошкільниками. Особливості створення креативно збагаченого середовища в умовах родинного виховання та закладу дошкільної освіти.

2.2. ІСТОРІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГКИ

1. Історія розвитку народної освіти і педагогічної думки в Україні.

Народна педагогіка як першооснова становлення професійної, наукової педагогіки. Суть народної педагогіки і її принципи. Ідеї народної педагогіки в спадщині К. Ушинського, Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, С. Русової, В. Сухомлинського.

Освіта і виховання за часів козаччини. Педагогічні погляди та просвітницька діяльність Г. Сковороди, О. Духновича.

Педагогічна теорія К. Ушинського. Основи теорії дошкільного виховання К. Ушинського.

Розвиток педагогічної думки в Україні в ХХ столітті. Просвітницька діяльність та педагогічні твори С. Русової.

Педагогічна теорія та діяльність А. Макаренка.

Педагогічні погляди В. Сухомлинського та їх відображення в його творах.

Педагогіка гуманізму, демократизму і співробітництва.

Роль сучасних педагогів-дослідників та вчителів-новаторів в розвитку педагогічної науки.

2. Історія розвитку зарубіжної педагогіки.

Виховання і школа в рабовласницькому суспільстві.

Спартанська і Афінська система виховання.

Виховання і школа в період Середньовіччя.

Школа і педагогічна думка в епоху Відродження.

Гуманістична педагогіка Томаса Мора і Томазо Кампанелли.

Педагогічна діяльність і теорія Я. А. Коменського. Вчення Я. А. Коменського про материнську школу.

Роль Ф. Фребеля в пропаганді ідей суспільного дошкільного виховання. Педагогічна діяльність та твори. «Дари» Ф. Фребеля дітям.

Педагогічна діяльність та погляди на виховання дітей дошкільного віку М. Монтесорі.

Вплив Є. Водовозової, А. Симонович, Є. Тихеевої, на розвиток суспільного дошкільного виховання.

Розвиток теорії виховання дітей раннього і дошкільного віку: М. Щелованов, Н. Аксаріна, Ю. Аркін, Є. Фльоріна, О. Усова, Н. Сакуліна, Н. Ветлугіна.

2.3. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

1. Загальні засади дошкільної педагогіки.

Предмет дошкільної педагогіки. Дошкільна педагогіка як галузь педагогічних знань. Значення дошкільного дитинства. Дитинство як соціально-педагогічне явище. Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками.

2. Особистість дитини як об'єкт і суб'єкт виховання.

Виховання і розвиток. Роль дорослого в розвитку дитини. Вікова періодизація дитинства. Вікові й індивідуальні особливості дітей. Обдаровані діти. Діти з проблемами розвитку.

3. Розвиток теорії і практики дошкільної педагогіки.

Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання. Проблеми дошкільного виховання у педагогічній науці Давнього світу. Погляди на проблеми дітей дошкільного віку в епоху Середньовіччя. Розвиток ідей дошкільного виховання в епоху Відродження. Педагогіка дошкільного віку епохи Просвітництва. Актуальні проблеми сучасної дошкільної педагогіки.

4. Сучасна система дошкільної освіти.

Заклади дошкільної освіти в системі національної освіти. Типи закладів дошкільної освіти і їх функції. Програми розвитку дітей дошкільного віку. Підготовка педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти. Дошкільна освіта за кордоном. Міжнародне співробітництво у галузі дошкільної освіти.

5. Зміст і методи виховання дітей дошкільного віку.

Зміст і методи виховання дітей дошкільного віку. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку.

6. Фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Фізичний розвиток і фізичне виховання. Завдання фізичного виховання дітей. Засоби фізичного виховання дітей дошкільного віку. Виховання культурно-гігієнічних навичок дошкільників.

7. Розумове виховання дітей дошкільного віку.

Розумовий розвиток і розумове виховання. Теорії розумового виховання. Завдання розумового виховання дошкільників. Зміст і засоби розумового виховання дітей. Система сенсорного виховання.

8. Трудове виховання дітей дошкільного віку.

Теорії трудового виховання. Завдання трудового виховання. Особливості трудової діяльності дошкільників. Ознайомлення дітей з працею дорослих. Види праці дітей. Форми організації трудової діяльності дітей.

9. Моральне виховання дітей дошкільного віку.

Моральний розвиток і моральне виховання. Теорії морального виховання дітей. Закономірності процесу морального виховання. Моральне виховання в процесі спілкування з дорослими. Моральне виховання у грі. Моральне виховання у трудовій діяльності. Моральне виховання у процесі навчання. Методи морального виховання. Виховання вольової поведінки. Виховання основ гуманізму. Виховання патріотизму.

10. Естетичне виховання дітей дошкільного віку.

Естетичний розвиток і естетичне виховання. Теорії естетичного виховання. Завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку. Зміст естетичного виховання дітей дошкільного віку. Засоби та методи естетичного виховання.

11. Гра як провідний вид діяльності дітей дошкільного віку.

Теорія гри. Походження гри. Наукові теорії та сучасні дослідження гри. Особливості гри як засобу всебічного розвитку дитини. Класифікація дитячих ігор.

12. Дитяча іграшка.

Виховна і освітня цінність іграшки. Історія іграшки. Українська народна іграшка. Види іграшок. Вимоги до іграшок.

13. Творчі ігри.

Виховне значення творчої гри. Передумови розвитку сюжетно-рольової гри в ранньому віці. Режисерські ігри. Сюжетно-рольові ігри. Театралізовані ігри. Будівельно-конструктивні ігри. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей.

14. Дидактичні ігри.

Особливості дидактичної гри. Структура дидактичної гри. Види дидактичних ігор. Педагогічне керівництво дидактичними іграми.

15. Загальні основи дошкільної дидактики. Дошкільна дидактика про навчання як засіб розумового виховання. Сутність процесу навчання, його особливості в дошкільному віці. Поняття «навчальна діяльність», структура навчальної діяльності: навчальне завдання, планування, мотиви, навчальні дії, контроль, оцінка. Зміст навчання дітей дошкільного віку.

16. Заклад дошкільної освіти, сім'я і школа.

Взаємодія родинного і суспільного виховання. Форми і методи співпраці закладу дошкільної освіти і родини. Готовність дітей до шкільного навчання. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти і початкової школи. Особливості сімейного виховання дошкільників. Спільна діяльність закладу дошкільної освіти і школи.

17. Методи і форми організації освітньої діяльності з дітьми.

Теоретичні основи освіти дітей дошкільного віку. Особливості методів організації освітньої діяльності. Форми організації освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку. Сучасні підходи до організації освітньої діяльності з дітьми в закладі дошкільної освіти. Розвиток дітей у різновікових групах закладу дошкільної освіти. Характеристика готовності до шкільного навчання і методи їх визначення.

18. Виховання та розвиток дітей раннього та дошкільного віку.

Закономірності та фактори розвитку. Виховання як фактор розвитку. Роль біологічних і соціальних факторів у розвитку дитини. Значення дошкільного дитинства в становленні особистості. Вплив різних видів діяльності на психічний розвиток дитини. Роль дорослого у розвитку дитини.

Виховання і навчання. Поняття про «зону найближчого розвитку» та сенситивні періоди розвитку.

19. Виховання і навчання дітей раннього віку.

Особливості раннього дитинства як вікового періоду. Теоретичне обґрунтування необхідності виховання дітей від моменту народження. Основні педагогічні правила виховання дітей раннього віку. Соціальна адаптація та чинники, що визначають характер і тривалість звикання дітей до нових умов. Організація життя дітей у перші дні перебування їх в закладі дошкільної освіти.

20. Розвиток і виховання дітей третього року життя.

Особливості розвитку дитини третього року життя. Явище «кризи 3-х років» та педагогічні засоби попередження її негативних наслідків. Завдання і зміст освітньої роботи у першій молодшій групі. Організація режимних процесів та розвивального предметного середовища. Методика педагогічного керівництва іграми дітей 3-го року життя.

21. Навчання дітей другого і третього років життя.

Особливості та дидактичні вимоги до навчання дітей раннього віку. Види занять з дітьми другого та третього року життя. Організація і методика проведення занять з дітьми раннього віку.

22. Соціалізація шестирічних дітей як соціально-педагогічна проблема.

Поняття «соціалізації», її сутність. Етапи і чинники соціалізації. Агенти соціалізації, її засоби. Механізми соціалізації. Складові чинники процесу соціалізації.

23. Педагогічна техніка вихователя закладу дошкільної освіти.

Уміння самопрезентації вихователя. Визначення педагогічної техніки вихователя, її структура та особливості. Уміння професійно-педагогічної взаємодії і самовдосконалення вихователя.

24. Культура спілкування вихователя закладу дошкільної освіти.

Визначення педагогічного спілкування, його функції та стадії. Педагогічний такт. Умови ефективного педагогічного спілкування.

3. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

3.1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

1. Сутність, об'єкт і предмет вікової психології.
2. Вікова періодизація психічного розвитку людини.
3. Періодизація дитячого розвитку за Д. Ельконіним.
4. Поняття провідної діяльності, механізми її зміни.
5. Соціальна ситуація розвитку особистості.
6. Характеристика провідного виду діяльності дитини від народження до 6 (7) років.
7. Розвиток емоцій дітей у ранньому та дошкільному віці.
8. Воля та система мотивів у ранньому та дошкільному віці.
9. Розвиток мовлення дитини дошкільного віку.
10. Спілкування і спільна діяльність дитини дошкільного віку з однолітками.
11. Психологічні особливості дитячої праці.
12. Психологічні особливості конструктивної діяльності дітей раннього та дошкільного віку.
13. Психологічні особливості організації самостійної ігрової діяльності дітей дошкільного віку.
14. Становлення свідомості дитини старшого дошкільного віку.
15. Етичний розвиток у ранньому та дошкільному віці.
16. Розвиток творчих здібностей у дошкільному віці.
17. Основні причини конфліктів між дітьми та шляхи їх подолання.
18. Особливості розвитку уваги дітей дошкільного віку.
19. Передумови формування особистості у ранньому дитинстві. Криза трьох років.
20. Роль біологічних і соціальних факторів у психічному розвитку дитини.
21. Особливості формування уяви у період дошкільного дитинства.
22. Назвати передумови та умови психічного розвитку дитини.
23. Охарактеризувати види мислення у дошкільному віці.
24. Продуктивні види діяльності дітей дошкільного віку.
25. Особливості сенсорного розвитку дітей.
26. Складові психологічної готовності дитини до школи.
27. Охарактеризувати процес розвитку пам'яті дітей дошкільного віку.
28. Охарактеризувати розвиток пізнавальних процесів дитини дошкільного віку.
29. Розкрити особливості розвитку особистості у старшому дошкільному віці.
30. Розкрити роль гри у розвитку мотиваційної сфери дитини дошкільного віку.

3.2. ІСТОРІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1. Педагогічна теорія К. Ушинського. Основи теорії дошкільного виховання К. Ушинського.
2. Педагогічна діяльність та погляди на виховання дітей дошкільного віку М. Монтесорі.
3. Просвітницька і педагогічна діяльність С. Русової.
4. Педагогічні погляди та просвітницька діяльність Г. Сковороди.
5. Педагогічна система Я. А. Коменського.

3.3. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

1. Загальні засади дошкільної педагогіки.
2. Особистість дитини як об'єкт і суб'єкт виховання.
3. Розвиток теорії і практики дошкільної педагогіки.
4. Сучасна система дошкільної освіти.
5. Зміст і методи виховання дітей дошкільного віку.
6. Фізичне виховання дітей дошкільного віку.
7. Розумове виховання дітей дошкільного віку.
8. Моральне виховання дітей дошкільного віку.
9. Трудове виховання дітей дошкільного віку.
10. Естетичне виховання дітей дошкільного віку.
11. Гра як провідний вид діяльності дітей дошкільного віку.
12. Дитяча іграшка.
13. Творчі ігри.
14. Дидактичні ігри.
15. Загальні основи дошкільної дидактики.
16. Методи і форми організації освітньої діяльності з дітьми.
17. Заклад дошкільної освіти, сім'я і школа.
18. Виховання та розвиток дітей раннього та дошкільного віку.
19. Виховання і навчання дітей раннього віку.
20. Розвиток і виховання дітей третього року життя.
21. Навчання дітей другого і третього років життя.
22. Організаційно-методична робота в групах раннього віку.
23. Соціалізація шестирічних дітей як соціально-педагогічна проблема.
24. Педагогічна техніка вихователя закладу дошкільної освіти.
25. Культура спілкування вихователя закладу дошкільної освіти.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

(за 200 бальною шкалою)

Сума балів	Рівні	Критерії оцінювання знань
177–200	Високий	Абітурієнт дає правильні та розгорнуті відповіді на питання білету. Глибоко розуміє значення психолого-педагогічних термінів та вільно ними оперує. Різнобічно аналізує закономірності психолого-педагогічного розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку. Показує знання не лише основної, але й додаткової літератури. Робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади. Переконливо обґрунтовує власну думку.
154–176	Достатній	Абітурієнт дає правильні та достатньо повні відповіді на питання білету, але з деякими неточностями або пропусками в неосновних питаннях. Оперує психолого-педагогічними термінами без особливих труднощів, вміє логічно побудувати відповіді на поставлені питання, орієнтується в галузі дошкільної освіти, логічно обґрунтовує власну думку.
130–153	Задовільний	Абітурієнт в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповіді на питання білету неповні, неглибокі, містять неточності, носять частковий характер. Робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів. Відсутнє вміння обґрунтовувати власну думку.
100–129	Низький	Абітурієнт не усвідомлює змісту питання білету, а тому дає відповідь не по суті поставлених запитань. Не розуміє психолого-педагогічних термінів, не орієнтується в сучасних наукових дослідженнях у галузі дошкільної освіти, не володіє професійними знаннями.

Якщо абітурієнт під час фахового вступного випробування з конкурсного предмету набрав від 0–99 балів, то ця кількість балів вважається недостатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, хто брав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

5. ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України. Підручник. К. : Либідь, 2006. 424 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Наук. кер. А. М. Богуш. К. : Видавництво, 2012. 26 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін. К. : Просвіта, 2001. 416 с.
4. Дитина в дошкільні роки. Комплексна освітня програма. Богуш А. М., Грицишина Т. І., Дем'яненко О. Є. та інші, наук. кер. Крутій К. Л. [Електронний ресурс] <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
5. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років. Беленька Г. В., Богиніч О. Л. та ін., наук. кер. проекту Огнев'юк В. О. <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqVM0APKTEFrMThTY1J6NGs/view>
6. Дичківська І. М., Поніманська Т. І. Марія Монтессорі: теорія і технологія. К., 2006. 306 с.
7. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. К. : Центр учбової літератури. 2012. 424 с.
8. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. 112 с.
9. Закон України «Про дошкільну освіту» 2001 р. [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2628-14>
10. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 122 с.
11. Левківський М. В., Пашенко Д. І. Історія педагогіки. Підручник. Вид-во «Центр учбової літератури», 2016. 380 с.
12. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку. Гавриш Н. В., Панасюк Т. В., Пироженко Т. О., Рогозянський О. С., Хартман О. Ю., Шевчук А. С., за заг. наук. ред. Пироженко Т. О. <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqVM0APKUGVkellSNGtuSWM/view>
13. Павелков Р. В., Цигипало Р. В. Дитяча психологія. К. : Академвидав, 2008. 413 с.
14. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-те вид. перер. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
15. Савчин М. В. Вікова психологія: Навчальний посібник / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К.: Академвидав, 2007. – 108 с.
16. Улюкаєва І. Т. Історія суспільного дошкільного виховання в Україні. Навчальний посібник. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. 231 с.
17. Ягупов В. В. Педагогіка: навчальний посібник. К. : Либідь, 2002. 560 с.